

l'erosió, protegeix del sol... i és beneficiós per al benestar de les persones.

Algunes de les solucions que cobririen les necessitats de verd urbà serien les següents: l'atenció a l'entorn agrícola, amb la conservació i regeneració del que ja existeix i amb l'obertura de noves parcel·les per a lleure i autoconsum; la potenciació de camins verds de salut; la regeneració del bosc urbà amb la creació i manteniment de parcs de diferents dimensions per a l'ús de la ciutadania; l'ús de planta autòctona; la recuperació de solars i àrees per crear jardins de proximitat, element fonamental per a la vida ciutadana i del barri; l'atenció a la natura urbana a les vies públiques... Reverdejar la ciutat és una assignatura pendent en molts municipis, però és feina de tots reclamar actuacions en aquest sentit i procurar un equilibri entre la natura i l'espai construït.

En el record de molts hi ha els patis amb fruiters, les plantes aromàtiques a les finestres, els horts del pati de darrere, les perifèries amb hortets i cultius de varietat diversa que o bé participaven en la gestió econòmica de la ciutat nodrint el mercat local o bé més endavant suposaren una ocupació de subsistència i/o social. Aquestes pràctiques van esdevenir una fita important en la vida quotidiana, no només pels canvis de vida imposats pel món industrial, centrat en la vida de ciutat, sinó fins i tot com a font de recursos en circumstàncies extremes. En són exemple els horts urbans a la Gran Bretanya, inspirats per les campanyes de *Dig for Victory*, els *Defiant Gardens* a les trinxeres durant la Primera Guerra Mundial o els horts als getos de Polònia que nodriren moltes persones sentenciades per la fam.

La relació home-natura es verifica durant molt temps en termes de nodriment, de la mare terra que vetlla. Tot i saber els beneficis del verd urbà, actualment els desequilibris són evidents: la ciutat compacta i densa sembla no haver deixat prou espais per crear zones verdes, i en molt casos les que hi ha consisteixen principalment en superfícies dures i extenses masses de ciment. L'espai urbà és majoritàriament un espai mediambientalment dolent. Cal repensar, doncs, les maneres d'integrar la natura a l'espai de la ciutat, perquè contrarestin l'espai construït. Calen àrees de repòs, de relació i de socialització, i també calen itineraris saludables i de joc que esdevinguin, dins la ciutat, un motor per a una nova consciència de comunitat.

Art i ecologia: processos de codi obert

L'artista que es defineix com a activista pren una posició que supera allò purament estètic, traspasa els límits per esdevenir un artista conscientment contaminat, situat en un territori intermedi entre les arts, allò social i comunitari, i el flux de coneixements que es generen. L'artista, així, pot actuar com a catalitzador que activa espais i maneres de relació en la comunitat per tal de reforçar les seves capacitats.

La pràctica artística entesa des d'aquesta perspectiva té un rol important i ofereix eines per comunicar, dialogar, proposar i aportar a una comunitat valors humans i col·lectius perduts. També mostra una certa urgència; no en va es treballa en contextos específics, en situacions concretes i en temps real. Es caracteritza pels elements següents: el fet de tenir un pensament innovador, que promou la integració entre col·lectius de caràcter i

Àrees urbanes
o periurbanes
malmeses

interessos diversos, i la reivindicació d'espais comuns; el fet d'ampliar paràmetres de treball tot col·laborant amb altres artistes, disciplines i comunitats; i el fet de generar xarxes, estratègies, propostes, situacions educatives i intercanvi de coneixements. En definitiva, és una pràctica artística que s'allunya del discurs estètic convencional i de l'estancament del sistema establert i academicista existent per col·locar-se al costat de les persones, amb la voluntat d'afavorir aquelles transformacions necessàries per a la supervivència col·lectiva. Les arts són un poderós activador de la creativitat, de la invenció i del treball col·laboratiu; per això una comunitat necessita l'experiència artística i la seva capacitat de dissidència per poder superar sistemes repressius i restablir models més naturals de coexistència comuna i amb el medi.

Certes pràctiques artístiques, més enllà de la representació, volen involucrar-se en llocs específics per tal d'aprendre de l'experiència, dels processos naturals i quotidians, de l'observació en temps real; i per tal de qüestionar temes, de copsar necessitats i de dibuixar noves estratègies per reconnectar persones i paisatges i establir-hi relacions positives.

Una via de treball consistiria a promoure polítiques que, des d'una planificació participativa i multidisciplinària, poguessin crear espais d'acord amb el context en què s'inscriuen i que, més enllà de solucions estètiques i/o per complir expedients, fossin espais naturals reals. Cal potser menys preocupació per recuperar la relació home-natura mitjançant el disseny del paisatge urbà i més preocupació per recuperar la natura urbana com un recurs de suport a l'autogestió, l'autosuficiència i la salut física i social, tenint present la idea que redefinir el paisatge urbà és redefinir la ciutat mateixa des de la realitat que l'habita i no des d'uns paràmetres i interessos de consum.

Hem de ser conscients que, si volem transformar alguna cosa, ens hem d'allunyar de paradigmes econòmics i dels valors de la cultura de consum dominant i hem quedar fora del joc de competències i èxit que se'n deriva. Tothom és creatiu. Cal, doncs, crear espais de llibertat d'expressió, de coneixements compartits i d'experiència directa amb l'entorn per tal que aquesta creativitat es pugui desenvolupar.

L'interès radica en el procés i en la possibilitat de generar estructures de continuïtat dedicades a recuperar/crear/activar aquests espais de relació tan necessaris per a la bona marxa d'una comunitat. Potser és hora de deixar de fer anàlisis sobre determinats espais polítics i passar a crear espais comuns i de consens. I, al costat de

la mateixa construcció d'espais, queda com a repte recuperar aquells espais que es generen naturalment des del col·lectiu i del fer comú i que van desapareixent darrere de pantalles administratives.

Anna Recasens és artista visual, escenògrafa, horticultora i professora de secundària. Combina propostes artístiques personals i col·lectives amb tasques educatives i de gestió cultural. Amb Idensitat i Acció Cultural Metropolitana, entre d'altres, participa en projectes que investiguen i fan propostes d'acció entorn de l'art, l'educació, la natura i la comunitat. És membre fundadora de La Sitja i gestiona L'Arxivador, un espai cultural i una biblioteca itinerants. www.interraincognita.org.

*Ara és el moment.
Fer art. Cultivar horts.
Parar. Reconsiderar.
Repensar. Redissenyar.
Recrear. Atrevir-se:
fer passes cap a la
supervivència col·lectiva.*

Manifesto
Susan Leibovitz

Referències bibliogràfiques

Sir Ebenezer Howard 1898
<http://www.library.cornell.edu/Reps/DOCS/howard.htm>

Letchworth Garden City
<http://letchworthgardencity.com/>

Franquesa, Jordi. *Les comunitats jardí a Catalunya Una experiència urbana retrobada*
Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 2009.

Gottman, Jean. *Megalopolis. The Urbanized Northeastern Seaboard of the United States*, 1961

Dossier de premsa. *Les portes de Collserola a Barcelona*. Barcelona: Aumentament de Barcelona, 2011. www.bcn.cat/participacio/pdf/Collserola.pdf

Morton, Alex. *Urban Planning and regeneration*. <http://www.policyexchange.org.uk/people/item/alex-morton>

defiantgardens.com
greenmuseum.org
brooklynfoodcoalition.ning.com
growsheffield.com
www.projectdirt.com/project/7482
www.fritzaeg.com/garden/initiatives/edibleestates/london.html